
Költséggazdálkodás

Katona Ferenc
franzkatona@gmail.com

Költséggazdálkodás

- A termelési folyamatban felhasznált élő- és holtmunka ráfordítások értékben kifejezett összegét **költség**nek nevezzük.
- A termék vagy szolgáltatás meghatározott mennyiségre, illetve egységére vonatkozó költség az **önköltség**.

Költséggazdálkodás

A termelési költségek osztályozása:

- költségnekemek szerint
- termék előállításal való kapcsolat szerint
- termelési volumenhez való viszonya szerint

A költségnekemek:

- anyagköltség
- bérköltség
- társadalombiztosítási járulék
- értékcsökkenési leírás
- egyéb költség

Költséggazdálkodás

- Az *anyagköltségek* azok, melyek a vállalat árukapcsolat útján szerzett be.
- A *bérköltség* az élőmunka ellenértékeként a dolgozók részére kifizetett pénzösszeg és a természetbeni járandóságok együttes összege. A folyósított bérek után társadalombiztosítási járulékot kell fizetni.
- *Értékcsökkenési leírás* a tárgyi eszköz elhasználódásának költségként való elszámolása.
- Az egyéb költségeken belül az alábbi csoportosítás szokásos:
 - anyagjellegű költségek
 - bérjellegű költségek
 - nem anyagjellegű szolgáltatások
 - bankköltségek
 - különféle egyéb költségek

Költséggazdálkodás

A termelési költségek elszámolása (1)

- A költségek a termék-előállítással való kapcsolatuk alapján lehetnek közvetlen, vagy közvetetten elszámolhatóak.
- A **közvetlen költségek** csoportjába azok a költségek sorolhatók, amelyekről egyértelműen megállapítható, hogy melyik termék előállításával kapcsolatban merülnek fel. Felhasznált anyagok, munkabér, speciális szerszámok, gyártóeszközök költségei.
- A **közvetett költségek** csoportjába azok a költségek tartoznak, amelyekről felmérésük időpontjában nem lehet megállapítani, hogy melyik terméket terhelik, és milyen arányban. Közvetett módon számolják el az amortizációt, az eszközfenntartást, és a pénzforgalommal kapcsolatos egyéb költségeket.

Költséggazdálkodás

A termelési költségek elszámolása (2)

- Az **üzemi általános költségek** a termelő üzemek irányításával, fenntartásával, üzemeltetésével kapcsolatosak: üzemanyagok, felhasznált energia, általános szerszámok, munkaruhák, közterhek.
- A **gyáregység általános költségei** az üzemek fölött álló gyáregység egészének működtetésével hozhatóak kapcsolatba.
- A **vállalati általános költségek** a vállalat egészének irányítása során felmerülő költségeket tartalmazza.

Költséggazdálkodás

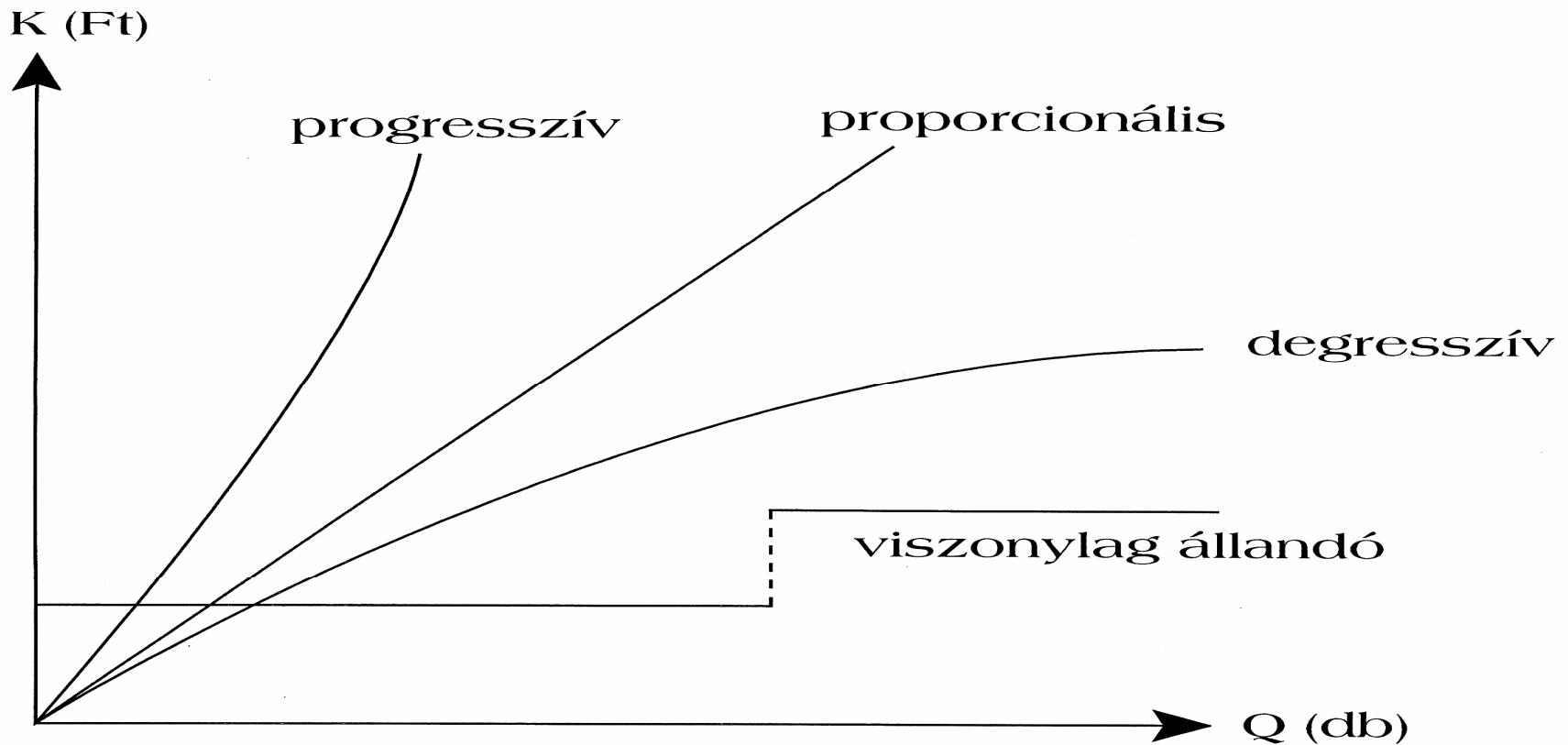
Költségek vizsgálata a termelési volumen függvényében.

- A termelési volumen változásának függvényében a költségek lehetnek *állandóak*, vagy *változóak*.
 - Azokat a költségeket, amelyek összegükben a termelés volumenétől bizonyos határok között **viszonylag állandó (fix)**,
 - míg azokat melyek a volumen változásától függnnek, **változó költségeknek** nevezzük.

Költséggazdálkodás

- A termelési volumen nagy arányú változása esetén az állandó költségek is változnak.
- A változás tulajdonsága szerint megkülönböztetünk
 - proporcionális (lineáris)
 - progresszív változó költségeket.
 - degresszív változó költségeket
- A **proporcionális** költség a termelés változásával egyenes arányban változik.
- A **progresszívan** változó költség estén a költség növekedése a termelés mennyiségi növekedésének mértékét meghaladja.
- A **degresszíven** változó költség felmerülésekor a termelésnövekedés mértéke nagyobb, mint a költségnövekedésé. Ide tartoznak a gépek üzemeltetése, anyagmozgatás, vagy a karbantartás költségei.

Költséggazdálkodás

Kadocsa György –Francsovcics Anna:
Vállalati gazdaságtan
AMICUS Kiadó 2005.

27. ábra
A költségek változása a termelési volumen függvényében

Költséggazdálkodás - Önköltségszámítás

Kalkuláció

- A termékegységre eső költségek meghatározását kalkulációnak, illetve önköltségszámításnak nevezzük.
- A megbízható és időben készült kalkuláció a vállalat tervszerű irányításának és működtetésének nélkülözhetetlen feltétele.
- Attól függően, hogy mikor végezzük, lehet: előkalkuláció, közbenső kalkuláció, vagy utókalkuláció.

Költséggazdálkodás - Önköltségszámítás

Előkalkuláció

- ❑ ajánlati,
 - ❑ árvetési,
 - ❑ terv,
 - ❑ műszaki előkalkuláció.
- Adatforrás lehet műszaki dokumentáción, becslésen vagy összehasonlításon alapuló.
- *Ajánlati kalkulációt* akkor készítenek, amikor a megrendelő erre a gyártó vállalatot felkéri.
- *Árvetési kalkuláció* kialakítása új gyártmányok gyártása esetén kerül rá sor.
- *Terv kalkulációt* az éves tervezés időszakában, termelési tervben szereplő, kiemelt, összehasonlító termékekről készül.
- *Műszaki előkalkuláció* készítéséről akkor lehet beszélni, amikor az egyes gyártmányok konstrukciója és technológiája már kialakult. A műszaki előkalkuláció a legpontosabb előkalkuláció, mert műszaki dokumentáció alapján készül.

Költséggazdálkodás - Önköltségszámítás

Közbenső kalkuláció

- A gyártással egyidőben készül.
- Alkalmazása hosszú átfutási idejű, nagy volumenű bonyolult termékek esetén célszerű. (Ha egyes gyártmányok átfutási ideje 1-2 év, a gépipari gyártmányok közvetlenül elszámolt anyagköltsége a teljes költség 50-60%-a, vagy ha a közvetlen anyagköltségek túlnyomó hányada gyártás első szakaszában már felmerült.)

Utókalkuláció

- A tényleges ráfordításoknak megfelelően a műszaki előkészítő szervek által kibocsátott alapbizonylatok és könyvviteli adatok felhasználásával, a könyveléssel legszorosabb összefüggésben készítik el, a gyártási folyamat befejeztével. Ki kell mutatnia a termékek előállításához felhasznált, közvetlenül elszámolt anyagi mennyiségeket, továbbá a közvetlenül elszámolt munkaórákat. Az utókalkuláció adatai alapul szolgálhatnak az ipari termékek és szolgáltatások árának végleges megállapításában.

Költséggazdálkodás - Önköltségszámítás

- **Kalkulációs egység** az a meghatározott termékmennyiség, szolgáltatás vagy gyártási fázis, amelyre a kalkulált önköltség vonatkozik. A kalkulációs egységek a következők szerint alakíthatók ki: technológiai fázisonként, alkatrészenként, szerelési alcsoportonként, szerelési főcsoportonként, gyártmányonként, gyártmánycsoportonként.

Költséggazdálkodás - Önköltségszámítás

A kalkuláció felépítése, kalkulációs módszerek

A hagyományos kalkulációs séma (teljes költségszámítás) felépítése a következő:

1. Közvetlen anyagköltség
2. Közvetlen bérköltség
3. Közvetlen bérek járulékai
4. Gyártási különköltség
5. Egyéb közvetlen költség
6. *Közvetlen önköltség* (1+2+3+4+5)
7. Üzemi általános költség
8. *Szűkített önköltség (üzemi önköltség)* (6+7)
9. Az irányítás költségei
10. Elkülönített költségek
 - műszaki fejlesztés költségek
 - garanciális javítási költségfedezet
 - egyéb elkülönített költségek
11. *Teljes önköltség (vállalati önköltség)* (8+9+10)

Költséggazdálkodás - Önköltségszámítás

- Amelyben a termék közvetlen önköltségét, vagy szűkített önköltségét határozzák csak meg azt **részköltség számítás**nak nevezzük.
- Gazdasági kalkuláció készítéséhez általában a **fedezeti elven alapuló részköltség számítás** alkalmazzák.
 - Ha a gazdaságilag determinált ár a változó költségeknél magasabb, akkor valamilyen mértékben fedezet képződik az állandó költségekre.
 - Minél nagyobb a változó költségek és az árak különbsége, vagyis a fedezet, annál inkább keletkezik forrás az állandó költségek fedezetén felül a nyereségre. Az ilyen módon való tervezés a **nyereségfedezeti számítás**.

Költséggazdálkodás - Önköltségszámítás

Nyereségfedezeti számítás kalkulációs sémája:

1. Közvetlen anyagköltség
2. Közvetlen bérköltség
3. Közvetlen bérek járuléka
4. Gyártási különköltségek
5. Közvetlen (változó) költségek $(1+2+3+4)$
6. Fedezet $(7-5)$
7. Eladási ár

Költséggazdálkodás - Önköltségszámítás

A kalkulációnak tartalmaznia kell:

- a termék pontos megnevezését
- kalkulációs egységek megjelölését
- gyártott mennyiséget
- kalkuláció készítésének időpontját
- termék eladási árát
- fogyasztási adó fizetési kötelezettség, árkiegészítés mértékét
- ténylegesen felmerülő költségek kimutatása az előírt séma szerint

Az utókalkuláció legfontosabb bizonylatai:

- a közvetlen költségek felmerülését igazoló bizonyaltokat
- felosztott közvetett költségek felosztásával kapcsolatos számításokat
- termelés mennyiségére vonatkozó adatok

Költséggazdálkodás - Önköltségszámítás

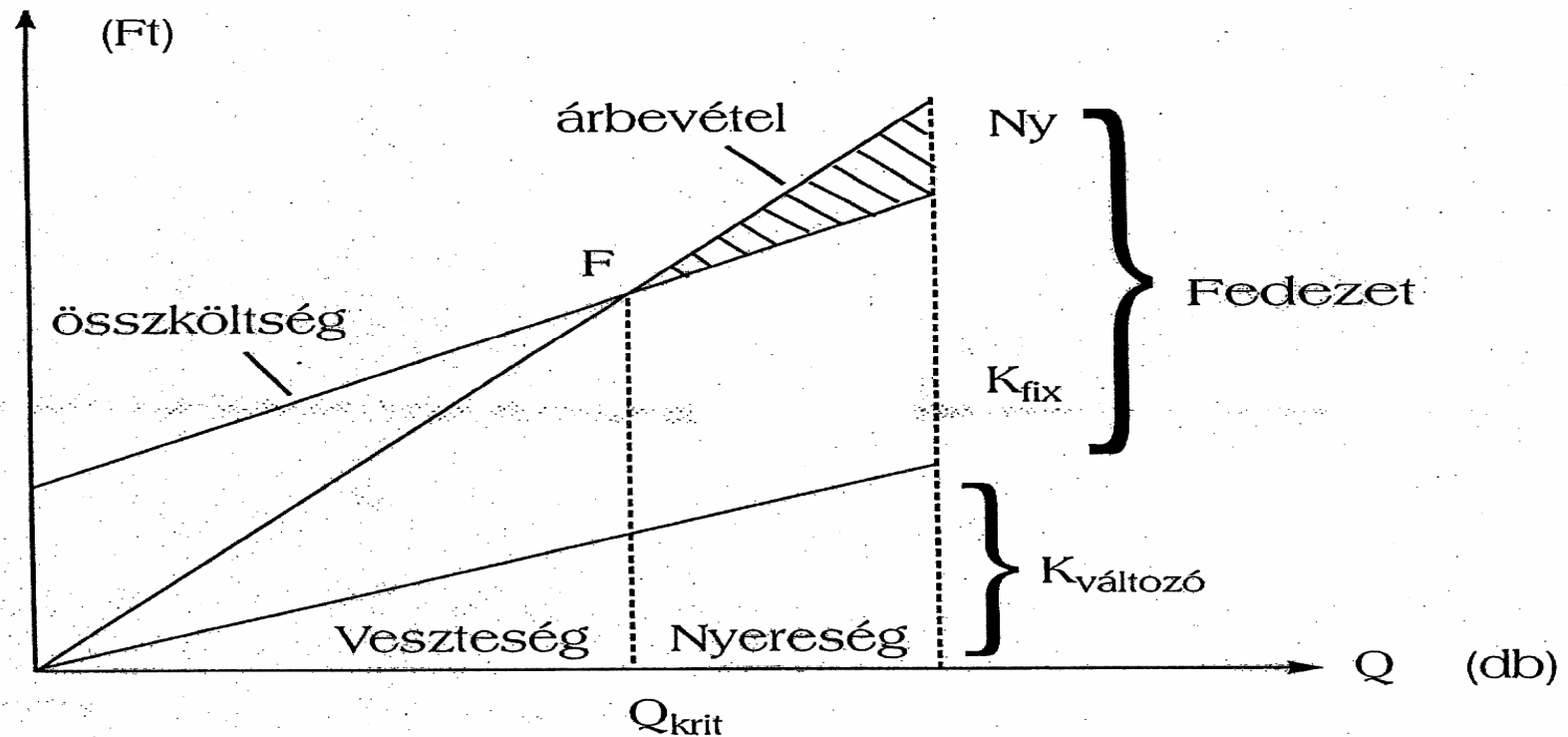
- **Hagyományos kalkuláció készítésekor a közvetett költségek kalkulációs egységekre történő szétosztása többféle módszerrel lehetséges:**
 - *egyszerű osztó* (homogén)
 - *egyenértékszámos osztó* (választék szerint profilra)
 - *pótlékoló kalkuláció* (vegyes profilra)
- Az „önkényes felosztás” torzításokhoz vezethet, ezért célszerű a fedezeti költségszámításon alapuló gazdasági kalkuláció alkalmazása.

Költséggazdálkodás - Fedezetszámítás

Fedezeti költség számítás

- A vállalati termelőfolyamat összes költségének változását a termelési teljesítmény függvényében a vállalati költségfüggvény írja le. Az elemzés egyszerűsítése érdekében peremfeltételeket adunk meg:
 - a gyár egyfajta terméket állít elő
 - kapacitáshatárok adottak
 - az értelmezési tartomány felső határa a technikailag elérhető maximális teljesítmény
 - a változó költségek eredője az adott értelmezési tartományban lineáris jellegű
- A **költségfüggvény** tehát ilyen feltételek mellett megmutatja, hogy a különböző lehetséges termelési teljesítményt, mekkora összköltséggel lehet előállítani.

Költséggazdálkodás - Fedezetszámítás

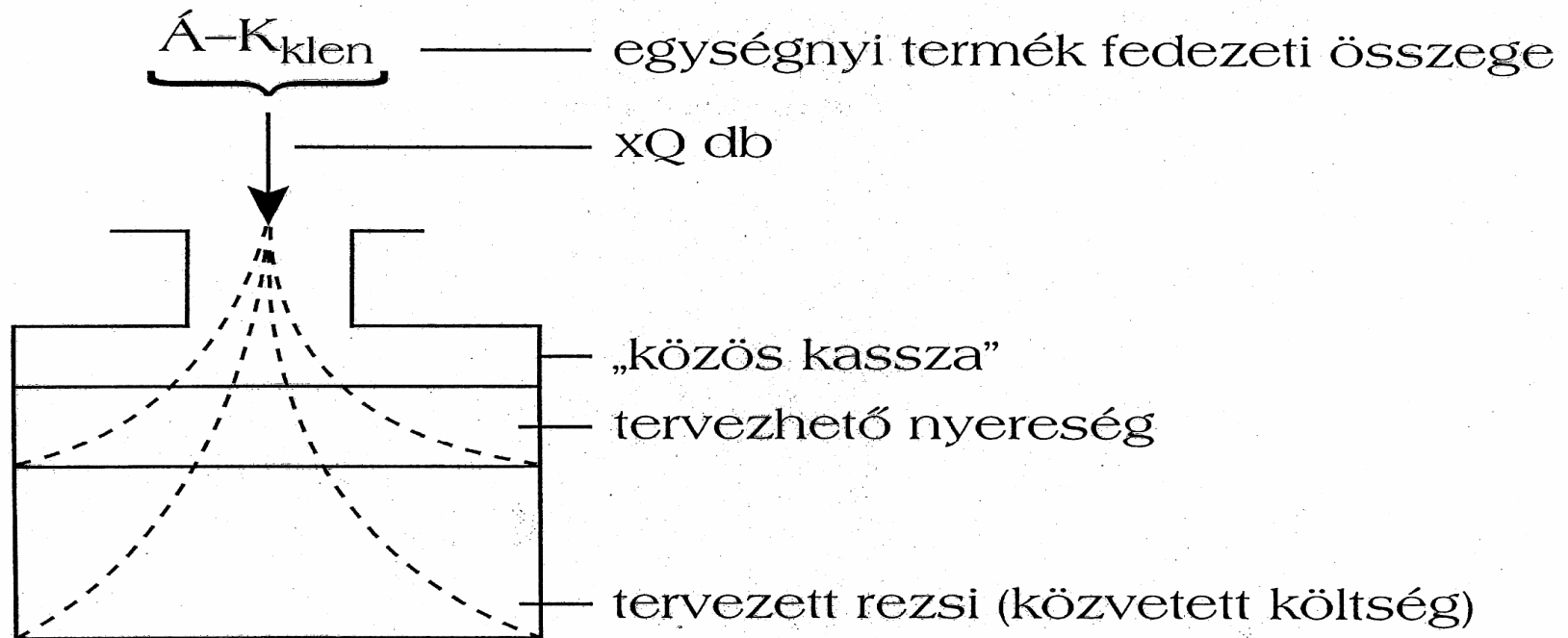
Kadocsa György – Francsovcics Anna:
Vállalati gazdaságtan
AMICUS Kiadó 2005.

28. ábra
A fedezeti számítás alapjai

Költséggazdálkodás - Fedezetszámítás

- A **fedezeti elv** abból indul ki, hogy a fix költségek pontosan nem oszthatók fel a termékek között, ezért a tisztánlátás érdekében a gazdasági döntéseket befolyásoló információkat sem torzíthatja. A fix költségeket a nyereségekkel együtt kell kezelni.
- Árbevételből levonjuk a termékre fordított közvetlen költségeket, majd a fennmaradó része bekerül a vállalati kasszába, amelyből fedezik a fix jellegű kiadásokat, ami ezután marad, az a nyereség.
- A nyereség és a fix költség összegének a neve **fedezeti összeg**, hozzájárulás, vagy bruttó nyereség.

Költséggazdálkodás - Fedezetszámítás

Kadocsa György –Francsovcics Anna:
Vállalati gazdaságtan
AMICUS Kiadó 2005.

29. ábra
A nyereségfedezeti számítás logikája

Költséggazdálkodás - Fedezetszámítás

- **Árbevétel – Változó költségek = Fedezeti összeg**
- **Fedezeti összeg – Fix költségek = Nyereség**
- **Fedezeti pont (F):** az árbevétel függvény és összköltség függvény metszéspontja, vagyis az a pont, ahol a vállalatnak sem vesztesége, sem pedig nyeresége sincsen.
- **A termékegység fedezete = Egységár – Termékegységre jutó változó költség.**
- **Kritikus termékmennyiség (Q_{krit}):** a fedezeti ponthoz tartozó termékmennyiség, vagyis az a volumen, amelynek termékenkénti fedezetei éppen biztosítják a fix költségek megtérülését is.

Kadocsa György – Francsovcics Anna:
Vállalati gazdaságtan
AMICUS Kiadó 2005.

KALKULÁCIÓ

1. Mit kalkulálunk: ár - költség alapú
- piaci árképzés
költség
2. Mikor: előkalkuláció (terv)
közbenső (folyamat közben)
utókalkuláció (végén, tény)
3. Hogyan:
 - hagyományos (teljes) ktg. számítás
 - +közvetlen anyag
 - +közvetlen bér
 - +TBJ
 - +gyártási különköltség
 - +egyéb közvetlen
 - Közvetlen (változó) költségek
 - +üzemi általános ktg.
 - Szűkített önköltség
 - +vállalati általános ktg.
 - +egyéb ktg.
 - Teljes önköltség
 - fedezeti (részköltség) számítás
 - Eladási ár-Közvetlen ktg. = Fedezet
 - Fedezet - közvetett ktg. = nyereség